

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

PSIHOLOGIA JUDICIARĂ

CURRICULUM

FORMATOR:

Svetlana RÎJICOVA,
doctor în psihologie, conferențiar universitar

CHIȘINĂU - 2012

I. PRELIMINARII

Curriculumul cursului „*Psihologia judiciară*” se încadrează în problematica reformei sistemului de justiție din Republica Moldova și se axează pe tendințele actuale de dezvoltare a competențelor profesionale ale judecătorilor și procurorilor. Studiarea acestei discipline are menirea de a contribui la familiarizarea audienților programului de formare inițială organizat de Institutul Național al Justiției cu psihologia individului aflat în conflict cu norma juridică, rolurile care-i revin acestuia în „drama judiciară”.

Psihologia judiciară, ca știință și practică, asigură studiul și analiza complexă a comportamentelor umane implicate în procesul judiciar (omul într-o ipostază specială). De asemenea, cursul nominalizat oferă audienților posibilitatea de a studia caracteristicile psihosociale ale participanților la acțiunea judiciară, modul în care aceste caracteristici apar și se manifestă în condițiile concrete și speciale ale interacțiunii lor în cele trei faze: faza pre-infracțională, infracțională propriu-zisă și post-infracțională.

Prezentul curriculum „*Psihologia judiciară*” nu are menirea de a reflecta holistic toate domeniile de competență ale psihologiei judiciare, dat fiind numărul limitat de ore rezervat acestei discipline și competențele dobândite de către audienți în procesul de formare universitară. Atenție sporită în procesul de predare a cursului va fi acordată particularităților psihologice ale personalității infractorului și a actului infracțional, tehnologiilor psihologice specifice activității judiciare.

Curriculumul „*Psihologia judiciară*” propune o abordare modernă a procesului de predare – învățare - evaluare în învățământul postuniversitar. În acest sens, acest document are următoarele funcții:

- reglează procesul de instruire;
- asigură repere privind proiectarea didactică și realizarea orelor de curs și practice în procesul de formare profesională;
- asigură baza elaborării notelor de curs, testelor de evaluare, softurilor educaționale;
- asigură baza criterială și instrumentală a evaluării rezultatelor obținute de către participanți;
- orientează experții la realizarea trans-disciplinarității și tematicii cros-curriculare, prevăzute de cadrul național al calificărilor.

Curriculumul este adaptat la condițiile procesului de formare profesională a judecătorilor și procurorilor. Concomitent, curriculumul „*Psihologia judiciară*” reprezintă un bun suport pentru toate categoriile de specialiști care într-un fel sau altul participă la înfăptuirea actului de justiție și ale căror decizii au influență asupra vieții celor aflați sub incidența legii.

Cadrul conceptual al curriculum-ului „Psihologia judiciară”

Curriculumul „*Psihologia judiciară*” se axează pe următoarele abordări:

Abordarea conceptuală

Această abordare are la bază concepția educației centrate pe cel ce învață, care are în centrul atenției audientul cu particularitățile, necesitățile și interesele sale. Concepția educației centrate pe cel ce învață, la rândul său, se axează pe următoarele repere:

- audientul este privit ca subiectul principal al procesului educațional;
- instituirea relațiilor „subiect-subiect” în procesul educațional;
- interconexiunea experienței proprii, a celei sociale și a reperelor științifice;
- finalitățile sunt exprimate în termeni de competențe (valori, atitudini, capacități, cunoștințe);
- respectarea **principiilor** educației centrate pe cel ce învață:
 - **Principiul umanismului**, care reclamă recunoașterea valorii, irepetabilității, integrității personalității omului; recunoașterea dreptului la libera dezvoltare și manifestare a aptitudinilor;
 - **Principiul dezvoltării cognitive active**, care reclamă organizarea activității de învățare prin „interacțiune cu celălalt” pentru crearea câmpului de tensiune intelectuală; atmosferei emoționale; oferirea oportunităților de manifestare a individualității; dezvoltarea experiențelor comportamentale;
 - **Principiul individualizării**, care reclamă proiectarea și organizarea demersului didactic luând în considerație particularitățile specifice ale fiecărui audient.

Abordarea structurală

Curriculumul dat se axează pe următoarele variabile: concepție (cadru conceptual), obiective/finalități, conținuturi, strategii didactice, strategii de evaluare, timpul alocat pentru instruire.

Abordarea procesuală

Această abordare presupune trei procese inter-conexe: proiectare, implementare, evaluare. Particularitățile abordării procesuale în contextul Curriculumului „*Psihologia judiciară*” țin de următoarele:

- dominarea strategiilor didactice active și interactive;
- dominarea formelor cooperante de formare-învățare;
- formarea și dezvoltarea competențelor personale și profesionale.

II. OBIECTIVELE GENERALE ALE DISCIPLINEI

Obiectivele de formare în cadrul acestei discipline sunt următoarele:

<i>la nivel de cunoaștere</i>	<i>la nivel de aplicare</i>	<i>la nivel de integrare</i>
<ul style="list-style-type: none"> - să identifice ariile de competență ale psihologiei judiciare; - să definească rolul psihologiei judiciare în activitatea judecătorului și procurorului; - să caracterizeze particularitățile psihologice ale personalității infractorului; - să definească problematica psihologică a mărturiei judiciare de bună credință și de rea credință; - să explice coordonatele psihologice ale procesului judiciar; - să explice posibilitățile de utilizare a tehnologiilor psihologice specifice activității judiciare. 	<ul style="list-style-type: none"> - să proiecteze sarcinile psihologiei judiciare în activitatea profesională; - să interpreteze comportamentul infractorului prin prisma particularităților psihologice; - să aplice cunoștințele psihologice în procesul de comunicare cu infractorul; - să utilizeze procedeele tactice de ascultare a învinutului sau a inculpatului; - să identifice și să înregistreze manifestările psiho-comportamentale ale anchetatului în procesul depunerii mărturiilor; - să utilizeze concluziile examenului psihologic în calificarea infracțiunii și emiterea sancțiunii; - să administreze tehnologiile psihologice specifice activității judiciare în situații adecvate. 	<ul style="list-style-type: none"> - să argumenteze interconexiunea personalitatea infractorului – context - act infracțional; - să interpreteze influența particularităților psihologice individuale asupra comportamentului infracțional; - să aprecieze locul și rolul tehnologiilor psihologice specifice în activitatea judiciară; - să integreze concluziile expertizei psihologice în viziunea generală cu privire la infracțiune; - să propună noi soluții / idei privind aplicarea cunoștințelor psihologice în practica judiciară; - să transfere prin extrapolare bunele practici de aplicare a psihologiei în justiție din Europa în activitatea profesională proprie; - să-și dezvolte competențele psiho-intelectuale și moral-afective profesional importante.

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Codul disciplinei	Semestrul	În total ore	Curs	Seminare	Evaluarea Finală
	III	14 ore	4 ore	10 ore	colocviu diferențiat

IV. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

N	Tema	Realizarea în timp (ore)	
		Teorie	Practică
1.	Obiectul, rolul și ariile de competență ale psihologiei judiciare	2	
2.	Psihologia personalității infractorului		2
4.	Mărturia judiciară		2
6.	Psihologia procesului judiciar		2
7.	Tehnologii psihologice specifice activității judiciare	2	4
	Total:	4	10

V. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI CONȚINUTURI

Obiective de referință	Unități de conținut
<ul style="list-style-type: none"> - să cunoască ariile de competență ale psihologiei judiciare; - să definească rolul psihologiei judiciare în activitatea judecătorului și procurorului; - să propună noi soluții / idei privind aplicarea cunoștințelor psihologice în practica judiciară; - să proiecteze sarcinile psihologiei judiciare în activitatea profesională; 	<p>Obiectul, rolul și ariile de competență ale psihologiei judiciare. Obiectul de studiu al psihologiei judiciare. Scopul și obiectivele psihologiei judiciare. Obiectivele teoretice și obiectivele practic-aplicative ale psihologiei judiciare. Beneficiarii cunoștințelor de psihologie judiciară. Rolul psihologiei judiciare în activitatea judecătorului și procurorului. Probleme importante care stau în atenția psihologiei judiciare.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - să caracterizeze particularitățile psihologice ale personalității infractorului; - să interpreteze comportamentul infractorului prin prisma particularităților psihologice; - să compare comportamentul infractorului de tip achizitiv cu comportamentul infractorului de tip violent; - să interpreteze influența particularităților psihologice individuale asupra comportamentului infracțional; 	<p>Personalitatea infractorului <i>Psihologia personalității infractorului.</i> Caracteristicile nucleului personalității criminale care condiționează trecerea la actul infracțional: <i>egocentrismul, labilitatea emoțională, agresivitatea, indiferența afectivă.</i> Caracteristicile cheie ale personalității delincvente: instabilitatea emotiv acțională, inadaptarea socială, căutarea satisfacției materiale sau morale prin intermediul infracțiunii, duplicitatea comportamentului infracțional. Tipologia infractorilor Indicatori ce caracterizată personalitatea infractorului: tipul crimei săvârșite; scopul și motivul infracțiunii, sentimentul vinovăției; modalitățile de comitere a infracțiunii; situația și</p>

	<p>provocările comiterii infracțiunii; totalitatea circumstanțelor agravante și atenuante; atitudinea infractorului față de cele săvârșite.</p> <p>Clasificările tipurilor de infractori: în funcție de gradul de conștientizare și control al comportamentului criminal; în funcție de tendința de repetare a acțiunilor criminale; în funcție de gradul de pregătire infracțională; în funcție de modul în care personalitatea infractorului afectează comportamentul propriu; în funcție de orientarea sistemului de valori al infractorului.</p> <p>Caracteristica psihologică a categoriilor de infractori: infractorul agresiv sau violent, infractorul achizitiv, infractorul recidivist.</p> <p>Particularitățile psihologice ale comunicării cu infractorul.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - să definească problematica psihologică a mărturiei judiciare de bună credință; - să definească problematica psihologică a mărturiei judiciare de rea credință; - să identifice și să înregistreze manifestările psiho-comportamentale ale persoanei în procesul depunerii mărturiilor; - să realizeze conexiuni între comportamentul verbal și cel non-verbal al persoanei; - să recunoască comportamentul simulat după indicatorii verbali, para-verbali, non-verbali. 	<p>Mărturia judiciară</p> <p>Problematica psihologică a mărturiei judiciare de bună credință. Problematica psihologică a mărturiei judiciare de rea credință.</p> <p>Manifestările psiho-comportamentale ale persoanei în procesul depunerii mărturiilor.</p> <p>Interdependența comportamentul verbal, para-verbal și cel non-verbal al persoanei.</p> <p>Procesele psihice implicate în dobândirea informației de către martor. Calitatea și veridicitatea datelor dobândite prin senzații</p> <p>Memoria ca proces de stocare a informației.</p> <p>Reactivarea informațiilor. Fidelitatea mărturiei judiciare. Tipuri de martori.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - să cunoască coordonatele psihologice ale procesului judiciar; - să utilizeze concluziile examenului psihologic în calificarea infracțiunii și emiterea sancțiunii; - să propună noi soluții / idei privind aplicarea cunoștințelor psihologice în practica judiciară; 	<p>Psihologia procesului judiciar</p> <p>Particularitățile psihologice ale acțiunilor incluse în procesul de judecată.</p> <p>Aspectele psihologice ale organizării examinării în procesul judiciar. Reglarea relațiilor interpersonale în procesul analizei cazului penal: strategii de conduită. Aspectul cognitiv al activității judecătorului.</p> <p>Psihologia interogării în cadrul procesului judiciar. Tactici de utilizare a întrebărilor. Întrebările utilizate pentru diagnosticul și înlăturarea mărturiilor falsificate.</p> <p>Psihologia duelului judiciar.</p> <p>Particularitățile psihologice ale activității procurorului în procesul judiciar. Cuvântarea procurorului.</p> <p>Psihologia inculpatului.</p> <p>Aspecte psihologice ale aprecierii infracțiunii și stabilirea pedepsei. Psihologia stabilirii sentinței penale.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - să explice posibilitățile de utilizare a 	<p>Tehnologii psihologice specifice activității judiciare</p> <p>1. Psihotehnica observării profesionale</p>

<p>tehnologiilor psihologice specifice activității judiciare;</p> <ul style="list-style-type: none"> - să aprecieze locul și rolul tehnologiilor psihologice specifice în activitatea judiciară; - să administreze tehnologiile psihologice specifice activității judiciare în situații adecvate, - să transfere prin extrapolare bunele practici de aplicare a psihologiei în justiție din Europa în activitatea profesională proprie. 	<p>Definirea spiritului de observare profesională. Componentele senzoriale și de personalitate în contextul observării profesionale.</p> <p>Procedee de stimulare și organizare a procesului de observare profesională: procedee care ajută la asigurarea intensității observării, procedee de organizare a procesului de observare, procedee care asigură sensibilitatea înaltă a organelor de simț, procedee care măresc gradul de conștientizare a celor observate, procedee care măresc stabilitatea celor observate.</p> <p>2. Expertiza psihologică judiciară</p> <p>Rolul expertizei psihologice în practica judiciară, limitele ei de competență. Ordonarea, realizarea și promovare expertizei psihologice judiciare; elaborarea și prezentarea raportului de expertiză; utilizarea rezultatelor expertizei psihologice judiciare.</p> <p>Întrebările soluționate de expertiza psihologică judiciară pe dosare penale și civile.</p> <p>3. Elaborarea portretului psihologic al criminalului în baza urmelor lăsate la locul crimei.</p> <p>Scopul aplicării tehnicii. Limitele de aplicare a tehnicii. Principiile conceptuale care stau la baza elaborării și utilizării tehnicii.</p> <p>Etapele de alcătuire a portretului psihologic al criminalului: reconstituirea tabloului crimei; identificarea și interpretarea psihologică a comportamentului individual al criminalului.</p> <p>Tehnici de identificare a acțiunilor individuale ale infractorului. Tehnici de interpretare psihologică a acțiunilor individuale ale infractorului.</p>
--	---

VI. SUGESTII PENTRU LUCRUL INDIVIDUAL AL AUDIENȚILOR

Subiecte / Probleme	Forme de realizare	Modalități de evaluare
1. Evaluarea inițială a cunoștințelor, abilităților și atitudinii audiențelor față de curs.	1. Chestionar	- analiza cantitativă și calitativă a răspunsurilor.
2. Personalitatea infractorului	1. Însărcinări practice. 2. Modelări de situații. 3. Analiza studiului științific. 4. Modelarea portretului psihologic al unui anumit tip de infractor.	- identificarea motivației adecvate pentru crima săvârșită de către diferite categorii de infractori; - interpretare orală; - portretul psihologic al infractorului elaborat.
3. Mărturia judiciară	1. Simularea manifestărilor psiho-comportamentale ale persoanei în procesul depunerii mărturiilor. 2. Modelarea situațiilor de demonstrare a interdependenței comportamentul verbal, para-verbal și cel non-verbal al persoanei. 3. Modelarea portretului psihologic al unui anumit tip de martor.	- portretul psihologic al unui anumit tip de martor elaborate; - portofoliul indicatorilor comportamentali verbali, para-verbali și cei non-verbali ai persoanei.
4. Procesul judiciar	1. Argumentarea aspectelor psihologice ale rolului judecătorului în procesul judiciar. 2. Modelarea situațiilor apărute la diferite etape ale procesului judiciar. 3. Analiza aspectului motivațional al infracțiunii în cadrul studiului de caz. 4. Exersarea competenței de identificare a particularităților psihologice individuale ale inculpatului pentru organizarea interogării în cadrul procesului judiciar și în vederea stabilirii pedepsei.	- cunoașterea aspectelor psihologice ale rolurilor judecătorului; - capacitatea de a analiza latura motivațională a infracțiunii și de a utiliza această informație la stabilirea sentinței penale; - capacitatea de a identifica particularitățile psihologice individuale ale inculpatului și utilizarea acestora la stabilirea sentinței penale.
5. Psihotehnici în practica judiciară	1. Însărcinări practice. 2. Argumentarea răspunsului. 3. Elaborarea unui format pentru observare. 4. Elaborarea unui format pentru analiza urmelor la locul crimei, în scopul elaborării portretului psihologic al infractorului.	- formatul pentru observare elaborat; - formatul pentru analiza urmelor la locul crimei elaborat; - portretele psihologice ale infractorilor achizitiv, violent și minor elaborate; - întrebările pentru expertiza

	<p>5.Lucrul în grupuri mici: elaborarea portretului psihologic al unui anumit tip de infractor.</p> <p>6.Formularea întrebărilor pentru expertiza psihologică judiciară pe un anumit tip de dosar.</p>	<p>psihologică judiciară pe diferite tipuri de dosare formulate.</p>
--	--	--

VII. EVALUAREA

Evaluarea performanțelor audienților va consta din evaluarea curentă și evaluarea finală.

A. Evaluarea curentă se va realiza în baza:

- (a) rezolvării sarcinilor aplicative în cadrul seminarelor (modelări, studii de caz, lucrul de grup, elaborări, expres-dezbateri, etc.);
- (b) prezentării referatelor;
- (c) prestația audientului la orele de curs.

B. Evaluarea finală: colocviu diferențiat care va consta dintr-o evaluare scrisă ce va cuprinde subiectele din curriculum. Evaluarea scrisă va fi divizată în 2 părți, după cum urmează:

- (a) un subiect teoretic;
- (b) un subiect de rezolvare a unei situații aplicative.

VIII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Băiaș F. Simulația: studiu de doctrina și jurisprudență, Editura. Rosetti, București, 2003
2. Banciu, D., Rădulescu, S.M., Voicu, M. Introducere în sociologia delincvenței juvenile. – București: Editura Medicală, 1990. – 218 p.
3. Banciu, D., Rădulescu, S.M., Voicu, M. Introducere în sociologia devianței. – București: 1985. – 220 p
4. Bogdan, T., Probleme de psihologie judiciară. – București: Editura Științifică, 1972. – 221 p.
5. Buș, I. Psihodetecția comportamentului simulat. Editura Ingram, Cluj-Napoca, 2000
6. Butoi I., Butoi T. Tratat universitar de psihologie judiciară: teorie și practică, Editura Pinguin Book, București, 2006
7. Butoi T. Crima sub detectorul de minciuni: Investigarea conduitelor simulate, Editura Press Mihaela, București, 1997
8. Cîmpeanu, I, Neamțu, G, Intervenție și prevenție în delincvență – Iași: Editura Fundației Chemarea, 1998. – 198 p.
9. Cooper, David M. Abuzul asupra copilului - București: Editura Alternative, 1993, p. 6 – 114.
10. Cosnier, J. Ura și formele violenței / Jacques Cosnier / Introducere în psihologia emoțiilor și a sentimentelor. Iași: Editura Polirom, 2002, p. 71 – 83.
11. Crăciun, D. Agresivitatea: Violentă domestică / Dan Crăciun / Psihologia socială. București: Editura ASE, 2005, p. 423 – 426.
12. Сафуанов Ф.С. Аффект: судебно-психологический экспертологический анализ // Психологический журнал. Москва, 2001, т. 22, N 3, с. 15-25.
13. Deteșan A., Fiscuci, C., Racolța N.. Modificarea comportamentului infracțional al tinerilor și minorilor care au comis fapte penale. Editura LIMES, Cluj-Napoca 2003.
14. Dicționar de psihiatrie și patopsihologie clinică / Sub. dir. J. Postel. – București: Univers enciclopedic, 1998. – 184 p.
15. Dicționar de psihologie // Coord. U. Șchiopu. – București: - Editura Babel, 1997. p 740.

16. Dragomirescu, V., Psihosociologia comportamentului deviant. – București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1976. – 317 p.
17. Emilio Mira Y Lopez. Manual de psihologie juridică. București, Editura Oscar Print, 2007, 314 p.
18. Florian Ch, Psihologie penitenciară, București, 2001, 316 p.
19. Florian Ch., Fenomenologie penitenciară, București, Oscar Print, 2003, 328 p.;
20. Gilles Ferreol, Philippe Cauche, Jean-Marie Duprez, Nicole Gadrey, Michel Simon. Dicționar de sociologie. / Gilles Ferreol - București: Ed. Știință & Tehnică, 1998- 254 p
21. Hudîțeanu, A. Devianța comportamentală la elevi. Cunoașterea, prevenirea și soluționarea devierilor comportamentale ale elevilor. – Sibiu: Editura Psihomedica, 2001. – 210 p.
22. Lane B., Gregg W., Enciclopedia ucigasilor in serie. RAO International Publishing Company, 1996.
23. Luceanu, Aurora. Violența umană: discursul justiției și demersul psihologic// Revista de psihologie, 2003, nr. 3 - 4, p. 167 - 175.
24. Macovei, Elena. Agresivitatea și violența: moduri primare și primitive de exprimare și de comunicare // Psihologia, 2001, nr. 5, p. 4 – 8.
25. Mihăilescu, I. Relații sociale. Studiu de caz - Violența și societatea / Ioan Mihăilescu / Sociologia generală. Iași: Ed. Polirom, 2003, p. 123 - 154.
26. Mitrofan I. Violența familială - un fenomen cu impact psiho și sociopatogen. Disimulare și desconspirare / Iolanda Mitrofan; Cristian Ciupercă / Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei. București: Ed. Edit Press Mihaela S.R.L., 1998, p. 368 - 377.
27. Mitrofan Nicolae, Zdrenghea Voicu, Butoi Tudorel. Psihologie judiciară. București, Casa de editură și presă „Șansa”, 1997, 359 p.
28. Mitrofan, N., Zdrenghea A., Voicu, Butoi, T., Psihologie judiciară.– București: Casa de Editură Șansa, 1994. – 259 p.
29. Neamțu, G. Abuzul și neglijarea copilului / Ana Muntean / Tratat de asistență socială. Iași: Ed. Polirom, 2003, p. 696 – 719.
30. Neamțu, G. Violența domestică / Ana Muntean / Tratat de asistență socială. Iași: Ed. Polirom, 2003, p. 667 – 696.
31. Neculau, A. Violența: Aspecte psihosociale / Adrian Neculau / Iași: Ed. Polirom, 2003, p. 45 - 50.
32. Ogien Albert. Sociologia devianței. Iași, Polirom, 2002, 262 p.
33. Pop, O., Aspecte de natură penală și criminologică privind delincvența juvenilă Timișoara: - Editura Mirton 2003. – 98 p.
34. Preda, V., Profilaxia delincvenței și reintegrarea socială. – București: Editura . Științifică și enciclopedică, 1981.
35. Prițcan V. Femeia victimă a violenței domestice: elemente de asistență psihosocială / Bulgaru, M. / Aspecte teoretice și practice ale asistenței sociale: (suport de curs). Chișinău: Ed. C.E. U.S.M., 2003, p.316 – 357.
36. Prițcan V. Repere teoretico-aplicative vizînd reintegrarea socială a persoanelor liberate din locurile de detenție // Strategia de dezvoltare a centrelor de justiție comunitară. Materialele conferinței științifice „Strategia de dezvoltare a centrelor de justiție comunitară, Chișinău, 6-8 februarie, 2007 pag. 71-76.
37. Prițcan V., Asistența psihosocială a femeii victimizate / coord. Zamfir E., Zărnescu C. / Starea societății românești după 10 ani de tranziție. București, Editura Expert, 2000, 964 pag.
38. Prițcan V., Gribincea T., Fiscuci C., ș.a. Reintegrarea persoanelor liberate din locurile de detenție. Ghid practic. Chișinău: Editura Cartier, 2007, 183 pag.
39. Prițcan V., Justiția juvenilă. Asistența socială a copiilor în conflict cu legea/ coord. Dilion M., Prițcan V. / Asistența socială în contextul transformărilor din Republica Moldova. Chișinău, Editura Cu drag, S.R.L., 2008, 438 pag.
40. Rădulescu, S.M. Anomie, devianță și patologie socială. – București: Editura Hyperion XXI, 1991. – 194 P.
41. Ressler Robert, Sihachtman Tom – “Vanator de ucigasi”, Editura Press, Buc. 1993;

42. Rîjicov S. Expertiza psihologică judiciară în cadrul sistemului judiciar // Expertiza judiciară în cauzele privind minorii. Chişinău, 2005, 136p. Chişinău, Combinatul poligrafic, 2005, p. 118-136.
43. Rîjicova S. Asistenţa psiho-socială în condiţiile mediului penitenciar//Anale ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova. Seria: Ştiinţe umane. Chişinău, Universitatea de Stat din Moldova, 2002.
44. Rîjicova S. Ce e bine să ştii dacă eşti în conflict cu legea? (Asistenţa minorilor în conflict cu legea). Volumul I. Chişinău, Helmax, 2004, 20 p.
45. Rîjicova S. Curriculum cursului “Medierea”. Chişinău, Combinatul Poligrafic, 2004, 16p.
46. Rîjicova S. Expertiza psihologică judiciară în cadrul sistemului judiciar //Expertiza judiciară în cauzele privind minorii /Institutul de Reforme Penale. Chişinău, Combinatul Poligrafic, 2005. – p.118-132.
47. Rîjicova S. Ghid pentru specialiştii din domeniul justiţiei juvenile (Asistenţa minorilor în conflict cu legea). Volumul II. Chişinău, Helmax, 2004, 24 p.
48. Rîşcanu, R. Psihologia comportamentului deviant. – Bucureşti: editura Universităţii Bucureşti, 1994. – 194 p.
49. Roland Dorot, Françoise Parot. Dicţionar de psihologie/publicat sub redacţia lui Roland Dorot şi Françoise Parot. - Bucureşti: Ed. Humanitas, 1999.- 886 p
50. Sillamy, N., Dicţionar de psihologie. – Bucureşti: - Univers Enciclopedic, 1996. – 76 p.
51. Tănăsescu, I., Criminologie, Agresologie, Victimologie, Detentologie. Bucureşti: - Editura Allbeck, 2003. – 210 p.
52. Vernon Gerbert – Lieutenant Commander(Retd.), New York City Police Department – “Practical Homicide Investigation; tactics, procedure and forensic techniques”(Third Edition).
53. Vlad, T., Vlad, C., Psihologia şi patopsihologia comportamentului. – Bucureşti: Editura Militară, 1978. – 324 p.
54. Антонян Ю. «Изучение личности преступника», Москва, 1982,13 pag..
55. Асеев, В. Г. (1986), Теоретические аспекты адаптации // Адаптация учащихся и молодёжи к трудовой и учебной деятельности, Иркутск, с. 3-17.
56. Балашова, Т. Н; Волкова, Е. Н. Междисциплинарный подход в предотвращении насилия и жестокого обращения с детьми// Вестник психосоциальной и коррекционно - реабилитационной работы, 2004, nr. 2, ст. 85 - 90.
57. Баранов П. П. Курбатов В. И. Юридическая психология: Ростов-на-Дону, 2004, 575 с.
58. Беличева, С. А. Проблемы выявления и предупреждения семейного насилия // Вестник психосоциальной и коррекционно - реабилитационной работы, 2006, nr. 2, с. 57 - 68.
59. Берковиц, Л. Агрессия: причины, последствия и контроль / Леонард Берковиц / СПб: Олма - пресс, 2002, 510 с.
60. Божович А., Леоитьев В. и другие, “Психология личности”, том. II Самара, 2000, 543 pag.;
61. Ботаршев А.В., “ Тестирование ”, ed. Деро, Москва, 2001, 239 pag.;
62. Васильев, Владислав. Юридическая психология: Учебник для вузов. СПб: Питер, 2000, 317 с.
63. Галинский, Я. И., Социология девиантного поведения и социального контроля // Социология в России / Под Ред. Ядова, В. А. – Москва: 1998 с. 587-608.
64. Глазырин Ф. В. «Изучение личности обвиняемого и тактика следственных действий», Свердловск, 1973, 14 pag.;
65. Еникеев, М. И. Основы общей и юридической психологии: Учебник для вузов. Москва: ВЛАДОС, 1997, 310 с.
66. Еникеев, М. И. Юридическая психология. – СПб Питер 2004.- 480 с.
67. Заика, Е.В., Крейдун, Н. П., Ячина, Е.С. Психологическая характеристика личность подростков с отклоняющимся поведением // Вопросы психологии, 1990. № 4, с. с. 83-90.

68. Змановская, Е.В. Девиантология: психология отклоняющиеся поведения: –Москва: Издательский центр «Академия», 2004, с. 288.
69. Исаев, Д. Н., Социальное девиация как фактическое ценностно нормативная модель // Социально – политический журнал социально гуманитарное знание: научно образовательное изд., №6 2001, с.148-160.
70. Исаев, Д. Н., Социальное девиация как фактическое ценностно нормативная модель // Социально – политический журнал социально гуманитарное знание: научно образовательное изд., №6 2001, с.148-160.
71. Квин, В. Прикладная психология. СПб: Питер, 2000, 560 с. (Серия: Мастера психологии)
72. Коголовская, А. С. Вопросы профилактики семейного насилия и жестокого обращения с детьми// Вестник психосоциальной и коррекционно - реабилитационной работы, 2002, нр. 3, с. 82 - 87.
73. Козлов, Н. Формула личности. СПб: Питер, 2000, 368 с. (Серия: Мастера психологии)
74. Коченов М.М. Введение в судебно-психологическую экспертизу. М., 1980.
75. Коченов М.М. Теоретические основы судебно-психологической экспертизы: Дисс. Д-ра психол. наук. – М., с. 24
76. Криминология. Учебное пособие / Под ред. Н. М. Кузнецовой. Москва: Зерцало, 1998, 160 с.
77. Кудрявцев С.В. Изучение преступного насилия: социально-психологические аспекты. – Психологический журнал, 1988, том 9, N 2, с. 55-62
78. Маиоров Н. И., Оброзцов В. Л. «Личность преступника», Москва, 1975, 46 pag.;
79. Менделевич, В.Д. Психология девиантного поведения. – Москва МФД 2001. – р 277.
80. Нагаев В.В. Основы судебно-психологической экспертизы. – Москва: Закон и право, 2003. – 430 с.
81. Питерцев С. И. «Типология преступников как истина», Москва,1978, 101 pag.;
82. Реан А.А. Судебно-психологическая экспертиза по делам об изнасиловании. – Психологический журнал, 1990, том 11, N 2, с. 74-81
83. Розин, В. Психология для юристов: Учебное пособие. Москва: Форум: Иннора-М, 1997.
84. Романов, В.В.. Юридическая психология: Учебник для вузов. Москва: Юристь, 2005. – 587 с.
85. Саханова Т. В. Зачем суду психолог?: Москва, Знание 1990, 95 с.
86. Справочник Следователя. Практическая криминалистика: подготовка и назначение экспертиз: Практическое пособие. М., 1992. - Вып. 3, С. 176-183.
87. Столяченко А.М., “ Прикладная юридическая психология” , Москва, 2001, 639 с.
88. Юдина Е.В. Юридическая психология для студентов вузов. – Ростов-на-Дону, «Феникс», 2006. – 153 с.